

Nič novega
poročilu
gen. Aireya

Poročilo generala Aireya Var-
natnemu svetu OZN se ne dotika
političnih, temveč tudi važnih
socialno gospodarskih vprašanj.
Nadalje bi zašli, če bi hoteli po-
mizirati z vsemi generalovimi
izjavami, je pa nekaj vprašanj, o
katerih moramo nujno spregovo-
vati.

Težišče vsega generalovega raz-
poljubljanja je seveda v zahtevi, da
Trst priključi k Italiji, češ da bi
tem že kar sama po sebi bila od-
ločena velika gospodarska kri-
za. Te trditve sploh ni treba po-
govarjati, ker je tako nesmiselna, da je
splohiva prav za vse. Vsekakor bi
moral ta čudežni lek priključitve
Trsta k Italiji že itak delovati, kaj-
tržaško gospodarstvo je dejansko
popolnoma povezano z italijan-
skim, ne vidimo pri tem pa nobe-
nega gospodarskega izboljšanja.

Poleg tega g. general tudi po-
govarja, da je v Italiji, ki že uživa
prednosti Marshallovega plana, dva
milijona in pol brezposelnih.

Druga trditev, ki ne more niko-
dar prepričati, je ta, da Tržaško o-
zemlje ne more samostojno živeti,
da nima surovin niti živeža.
Kaj pa tržaška industrija, kaj iz-
delane strokovne sposobnosti trža-
ških delavcev, ki bi pretvarjale te
surovine v potrošno blago? Ali ni
veliko bogastvo? Poleg tega pa
Trst pristanišče, ki bi takoj
delovalo, če ne bi okupacijska vo-
jskova uprava zavirala trgovine z
medjem. Vseh teh činiteljev v po-
ročilu g. generala ni, ker mu pač
ni v prid.

V tem pogledu ne bo nikoli do-
volj ponavljanja, da je rešitev
te gospodarske krize v Trstu le
v tesni gospodarski povezavi z za-
padjem, predvsem z Jugoslavijo, ki
lahko nudi tržaški industriji
potrebne surovine, po drugi strani
pa kupovala industrijske izdelke,
ki ji zelo potrební.

V poglavju poročila, kjer se ob-
govarja gospodarski položaj Tr-
sta, je govora o tem, da preučujejo
bodočega sodelovanja Trža-
škega ozemlja pri evropskem obno-
vovanem načrtu in da preučujejo,
kaj bo treba v okviru tega načrta
zagotoviti tržaško industrijsko zmo-
žnost celotnemu načrtu za obno-
vitev Evrope. Poročilo pravi, da je
v ta namen ustanovljen pose-
ben odbor, v katerem so zastopni-
ci evropske, industrije in poljedelstva
delavske zbornice, ki naj se po-
govarja z zavezniško vojaško upra-
vo o zadevah, ki se tičejo gospo-
darskega razvoja Trsta. Iz pritožb
reakcionarnih listov pa smo
vedeli, da ni doslej nihče vprašal
odborna za svet glede »prila-
govanja« tržaškega gospodarstva
da je neki visoki zastopnik vo-
jskarske okupacijske uprave, kar na
roko sklepal v Rimu, Londonu
in Washingtonu o raztegnitvi
Marshallovega načrta na Trst. Vse
to kaže, kako se vojaška uprava
oziroma pri svojem upravljanju
na svoje zveste služabnike. Kaj
pa, da bi vprašala za svet priza-
delovno ljudstvo,

Enotni sindikati sprejeti v Svetovno sindikalno zvezo

Enotni sindikati so dosegli veli-
ko zmago. Sprejeti so bili v Sve-
tovno sindikalno zvezo, s čimer
so se vključili v veliko armado
vsega delavstva sveta.

To sprejetje je logična posledica
vsega dela in vseh borb Enotnih
sindikata, ki so vseskozi dejansko
izvajali program Svetovne sindi-
kalne zveze. In ta program se glasi:
Nadaljevati borbo za uničenje
vseh fašističnih oblik vlade in vseh
pojavnost fašizma, pa naj deluje v
kateri koli obliki in pod katerim
koli imenom. Boriti se proti vojni
in vsem vzrokom, ki jo porajajo,
delovati za trajen in trden mir,
organizirati skupno borbo sindika-
tov proti vsem poskusom odvze-
manja gospodarskih in socialnih
pravic delavcev ter vseh demokra-
tičnih svobod.

Temu programu so bili Enotni
sindikati zvesti vse od svoje usta-
novitve ter mu bodo ostali vedno
zvesti, ker se zavedajo, da je le z
odločno borbo in z enotnostjo vse-
ga delavstva mogoče odbiti na-
pade delodajalcev in njihovih pri-
prenikov. Enotni sindikati, ki so
se porodili iz revolucionarne »De-
lavske enotnosti«, katere se je z
vso odločnostjo borila proti fašiz-
mu za časa okupacije, bodo to
borbo nadaljevali do kraja, saj jo
bodo bili skupno s 75 milijoni de-
lavcev, vključenimi v Svetovni sin-
dikalni zvezi.

To priznanje, ki so ga sprejeli
Enotni sindikati za svojo neiz-
prosno in nepopustljivo borbo v
vseh letih svojega obstoja, seveda
ni pogodu raznim rumenim sindi-
kalistom. Se dobro se spominjajo,
kako je ravno Svetovna sindikal-
na zveza posredovala, da bi prišlo
do spojitve obeh sindikatov in da
so le oni krivi, da so se pogajanja
o tem razbila. Zato so sedaj izlili
vseh svoj bes v kratki notici, ob-
javljani v listu »Emancipazione«.
V tej notici hočejo omalovaževati
ogromni pomen Svetovne sindikal-
ne zveze, ker jim ne gre v račun,

Sklenitev sporazuma o tovarniških odborih

V četrtek je bil na uradu za delo
sklenjen sporazum o nalogah in
pravicah tovarniških odborov. Ker
Delavska zbornica še ni podpisala
tega sporazuma, še nimamo njego-
vega besedila in bomo o njem pi-
sali v prihodnjih številkih.

V poglavju o industriji pravi po-
ročilo, da ne bo v ladjedelnici v
zvezi s splavitvijo treh motornih
ladij, ki so jih naročili iz Egipta,
več dela pri gradnji novih ladij.
Poročilo hitro doda, da pa bo do-
volj dela s popravilanjem starih la-
dij, zlasti če se tržaška industrija
za »popravljanje« ladij vključi v
splošni načrt za obnovo vzhodno-
evropskega ladjedelništva. Tu se ja-
sno kaže, kam merijo ti načrti, ker
je vsem znano, da hočejo ZDA o-
mejiti delo v evropskih ladjedelni-
cah in da je tudi to eden izmed
resničnih namenov tega načrta.
Potemtakem naj bi se tržaška la-
djedelniška industrija, ki je bila v
svetu zelo cenjena, zadovoljevala
s popravilom starih ladij, gradnjo
novih ladij pa prepustila drugim.
V poglavju, ki govori o delav-

ci, da so bili sprejeti vanjo ravno E-
notni sindikati, ki so bili in osta-
nejo razredni sindikati, ne pa sin-
dikati pod pokroviteljstvom delo-
dajalcev. Za gospode, ki so napi-
sali to notico, je Svetovna sindi-
kalna zveza nasprotna interesom
delavcev le zato, ker noče hlapče-
vati delodajalcem ter se odločno
bori za pravice delavcev, za mir
in proti vsakemu izkoriščanju.

Ljudje, ki pod lažno krinko sin-
dikalistov verno služijo svojim go-
spodarjem, pač ne morejo imeti

dobrega mnenja o Svetovni sindi-
kalni zvezi. Ti ljudje so se pa naj-
bolje razkrinkali sedaj, ko je pri-
šlo v Italijanski splošni zvezi de-
la do razkola, ko so bili krščen-
skodemokratski sindikalisti zaradi
svojega protidelavskega delovanja
izključeni iz te zveze. Italijanska
zveza dela je očistila svoje vrste
lažnih sindikalistov, tu v Trstu pa
gospodarijo v Delavski zbornici
ravno demokristjani. Zato je vse
njih lajanje brezuspešno in vse

njih omalovaževanje pomena vklju-
čitve Enotnih sindikatov v Svetov-
no sindikalno zvezo le plod njihove
zavisti.

Zvesti svoji dosedanjí borbi, ne-
izprosni v obrambi delavskih pra-
vic bodo Enotni sindikati s po-
močjo Svetovne sindikalne zveze
najboljši porok, da bodo vse ofen-
zive imperialistov in industrijscev
proti delavskemu razredu propa-
dele in da si delavci ne bodo dali
iztrgati pridobljenih demokratičnih
pravic.

Protest odpuščenih delavcev pri OZN zaradi uporabe fašističnih zakonov v Trstu

Enotni sindikati so vložili priziv
proti krivični obsodbi članov to-
varniških odborov ladjedelnic Sv.
Marka in Sv. Roka ter tovarne
strojev. Vsi ti člani so bili obsojeni
na osnovi fašističnih zakonov, ki
pod »demokratsko« vojaško upra-
vo pač še vedno veljajo. Vsakdo
bi pričakoval, da bodo to obsodbo
razveljavili in obnovili sodni po-
stop, toda vojaška uprava ni tega
mnenja. 10. t. m. je v kratkem pi-
smu javila, da je bil priziv odklo-
njen in da je bila obsodba potrjena.

Cepprav se je priziv skliceval
na razne zakone in čeprav je bila
ta obsodba v kričečem nasprotju
z določbami mirovne pogodbe, je
okupacijska oblast menila, da lah-
ko s kratkim negativnim odgovorom
kratkonalo odbije ta priziv in
potrdi krivično obsodbo.

Ta obsodba pa ni bila ločeno de-
janje v ofenzivi oblasti proti Enot-

nim sindikatom. Ona spada v načrt
delodajalcev in njihovih pokrovi-
teljev, da bi Enotne sindikate raz-
bili ter imeli tako proste roke za
zatiranje in izkoriščanje delavcev.
V ta namen ni bilo treba udariti
po tovarniških odborih, ki so se
vedno upirali uvajanju diktatorskih
metod delodajalcev na kraju dela.

Tudi ta ponovni dokaz sovražno-
sti proti delavskemu razredu ne bo
omajal delavcev, ki se bodo še na-
dalje borili, da zmaga pravica. Vsa
koalicija oblasti in delodajalcev,
vsi poskusi ustrahovati delavce in
razbijati sindikate, se bodo izjalovi-
li.

Vemo, da se bodo posluževali
vseh sredstev, ki so jim na razpo-
lago. To so dokazali ravno te dni,
ko so v tržaškem arzenalu sprejeli
na delo nekega člana tovarniškega
odborna, ki je bil odpuščen z dela,

ter ga nato takoj odpustili, čim so
zvedeli, zakaj je bil prej odpuščen.
Vse kaže, da bi hoteli sestrdati
tovariše, ki so bili odpuščeni ter
jim onemogočiti vsak zaslužek.

Da bi opozorili OZN o ravnanju
okupacijskih oblasti pri nas, so ob-
sojeni člani tovarniških odborov
poslali naslednjo brzojavko:

Podpisani člani tovarniških odbo-
rov ladjedelnic je vojaško sodišče
obsodilo na 6 mesecev zapora in
na denarno kazen na osnovi od-
pravljenih fašističnih zakonodaj.
Vse to samo zato, ker niso pre-
prečili stavke, ki so jo napovedali
delavci sami. ZVU noč sprejeti
priziva za omilitve obsodbe. Po-
slali smo vam dokumente. Prosimo
vas, da intervenirate, ker opu-
šteni člani tovarniških odborov ne
morejo najti zaposlitve.

Tržaški mladinci so na razstavi pokazali velike delovne sposobnosti

V soboto 14. avgusta je bila v
prostorih Delavske športne zveze
otvorjena razstava delovne mladine
Tržaškega ozemlja.

Ze takoj ob vstopu v dvorano je
bilo opaziti, da se je mladina z vso
ljubeznijo in trudom posvetila svoji
razstavi. Predmeti, ki jih mladi
tržaški delavci in delavke razsta-
vljajo, so tehnično in tudi umetni-
ško izdelani in nudijo pestro sliko

stvu je govora o ponovni agitaciji
v Enotnih sindikatih, ki da so pod
komunističnim nadzorstvom». Pri
tem mislijo na odločni protest de-
lavstva proti spletkam delavske
zbornice v ladjedelnici Sv. Marka.
Poročilo pa pozablja povedati, da
so delavci protestirali proti šoviniz-
mu in proti kršitvi mirovne po-
godbe v pogledu jezikovne enako-
pavnosti.

Mnogo je še vprašanj, ki jih to
poročilo razlaga po svoje, toda
najvažnejše v vsem tem je, da se
hoče prikazati, da se mirovna po-
godba Trsta ne da izvesti. Tržaško
delavstvo pa bo odločno odgovorilo
na vse poskuse kršitve mirovne po-
godbe in se bo še z večjo odločno-
stjo borilo, za spoštovanje mirovne
pogodbe in za izvajanje njenih skle-
pov, kajti s tem se bo borilo za
svoj življenjski obstoj.

prab zato, ker so zastopane najraz-
ličnejše panoge tržaške indu-
strije in obrti. Le razporeditvi raz-
stavljenih predmetov bi morali
mladinci posvetiti nekoliko več
paznje, da bi bile vidnejše panoge
glavne tržaške industrije.

Najbolj je pač zastopana na raz-
stavi glavna veja tržaške indus-
rije: ladjedelništvo. Mladinci ladje-
delniških kolektivov so z izredno
vnančnostjo izdelali različne pred-
mete kakor: pripravo za vrtenje
cevi, ladijski parni kotel v prerezu,
dihamsko kotlovo, ki so delo mladi-
ne iz tovarne strojev. Ladjedel-
nica Sv. Marka pa razstavlja ogo-
dne ladijske naprave ter konstruk-
cijo železnega mostu. Lepa minia-
turna jadrnica je delo piranske
mladine.

Največjo pozornost je vsekakor
vzbujala z izredno natančnostjo in
spretnostjo izdelana miniaturna la-
dijskega bara. delo, s katerim so se
postavili in na katerega so v re-
snici lahko ponosni mladi delavci
ladjedelnice Sv. Roka.

Mladinski kolektiv Zadrugne ti-
skarne opisuje s svojimi deli razla-
go tiska, klišeja in metiranje časo-
pisa. Mladinci železarne ILVA raz-
stavlajo goniometer ter surovine
za proizvodnjo jekla in železa in
derivate črnega premoga. V razsta-
vljenih predmetih mladincev po-
djetja TELVE se lahko seznaníš z
načinom spajanja električnih ka-

blov in ostalimi električnimi na-
pravami. Mladi nabrežinski kam-
noseki razstavljaajo zelo lepe kose
nabrežinskega marmorja ter lepo
izdelani vazi iz stalaktita. Mladina
podjetja Aquila nazorno prikazuje
konstrukcijo destilacijskih naprav
ter proizvode destilacije. Mladi mi-
zarji podjetja »Frantoli« so poka-
zali lično izdelane predmete iz svo-
je stroke, najbolj pa se odlikujejo
mladinci Detonija z lepo izdelano
šahovsko metnico. S svojimi deli so
zastopani tudi mladinci iz kono-
pljarne, FLENT-a, pivovarne Dre-
her in drugi.

Mladinci mestnih podjetij ACE
GAT so se s svojimi izdelki izkaza-
li tehnično najbolj dovršene. Mla-
dinci Redolfi in Ortolani sta v 148
urah izdelala transformator za 2000
W, tovariša Stoka in Majer pa sta
razstavila miniaturno hidravlično
stiskalnico za tramvajjska kolesa.
Vse kolesje in električna inštalaci-
cija je vdelana v skupno ohišje.
Vse te naprave in vsa ostala dela
mladincev navedenih podjetij de-
lujejo kot velike hlaprave.

Dekliške roke so uzele nešteto
lepih prtičev v narodnem vbodu,
ki so vzbujali veliko pozornost. Iz-
delale so lične pletenine, sešile lju-
bka otroška oblačila in žensko
perilo, malo punčko pa so oblekle
v primorsko narodno nošo.

Najbolj so se med dekleti izkaza-
le s svojimi številnimi in res lepo
izdelanimi ročnimi deli Padri-
čanke.

Zahteva kmetijske strokovne zveze ES po spoštovanju mirovne pogodbe z Italijo

Resolucija o težkem stanju našega kmetijstva Varnostnemu svetu

Izvršni odbor kmetijske strokovne zveze Enotnih sindikatov je posljal Zvobodno tržaško ozemlje je poslal šefu sovjetske delegacije gospodu Jakobu Maliku in predsedniku Varnostnega sveta pri OZN resoluciji, v kateri je obrazložil težak položaj v anglo-ameriški coni STO-ja ter izpodbil trditve anglo-ameriških delegatov na seji Varnostnega sveta glede upravljanja tega ozemlja.

vso ogromno škodo, ki so jo prizadejale vojaške enote na njihovih poljih in travnikih, kjer so si vojaki postavljali celo svoje šotore. Čeprav slovenski kmetje že tri leta vlagajo prošnje na pristojne oblasti za povrnitev škode in zahtevajo, naj oblasti poskrbe za to, da se prepreči vsaka nadaljnja škoda, so bile teprošnje zaman, kakor so bili brezuspešni vsi številni prote-

ta vsak dan naraščajo, kar ima za posledico, da kmetje zapuščajo svojo grudo in odhajajo v mesta, kjer pa spričo sedanjega težkega stanja v industriji le povečuje armado brezposelnih. Medtem ko so se že potrošile milijarde za nepotrebna dela, od katerih so prinesla nekaterim kmetom celo direktno škodo, kot na primer znana strateška cesta, pa anglo-ameriška vojaška uprava ne smatra za potrebno, da bi nudila denarno pomoč za povzdig kmetijstva na tem ozemlju.

Po vseh navedenih dejstvih, zaključujejo v tej svoji resoluciji, ter ogorčeni spričo neresničnih zatrevanj anglo-ameriških predstavnikov pri Varnostnem svetu, zahteva kmetijska zveza Enotnih sindikatov za STO, da se uveljavi pogodba ter se imenuje za to ozemlje guverner, odstrani tuja vojaška uprava ter se končno razpišejo demokratske volitve v upravne svete.

Gostinski uslužbenci sklenili novo mezdno pogodbo

Uslužbenci gostinskih podjetij so ena izmed najbolj izkoriščanih strok v Trstu. Do sedaj niso sklenili nobene nove mezdne pogodbe in je veljala zanje pogodba iz leta 1933, ki ja je danes polnoma zastarela. Delodajalci se pa niso držali niti te pogodbe.

V stroko gostinskih uslužbencev spadajo poleg natakarjev in drugega strežniškega osebja tudi kuharji in pomožno osebje, ki jih prav posebno izkoriščajo. Delavci delajo osem ur dnevno in jim plačajo nadure, uslužbenci gostinskih obratov pa delajo do dvanajst ur na dan in tudi ob praznikih. Najslabše se godi onim, ki delajo v kuhinjah. Za svoje delo dobivajo samo od 1.000 do 3.000 lir na teden. Poleg tega delajo po večini v nehygieničnih prostorih, kajti lastniki popravljajo stalno svoje lokale, za kuhinje in druge stranske prostore pa prav nič ne skrbijo. Kot pomožno osebje so v kuhinjah zlasti mlada slovenska dekleta iz tržaške okolice. Za svoje delo dobijo komaj od 3.000 do 5.000 lir plače na me-

sec. V mnogih primerih morajo poleg svojega dela v obratu opravljati tudi hišna dela pri gospodinjstvu.

Enotni sindikati so se odločno potegnili za to stroko in pred 4 meseci so se začela zanje mezdna pogajanja z delodajalci, ki so se precej uspešno zaključila.

Sklenjena je bila nova mezdna pogodba kakršne nimajo niti v Italiji. Po pogodbi dobe kvalificirani uslužbenci 40% povška meзде, ostali pa 20%. V fond za primer nezgode na delu so določili 300 tisoč lir. Natakarji bodo imeli enako plačo kot osebje v kuhinjah. Plačali jim bodo tudi nadure in sicer 50% povška za dnevno delo, 100% pa za nočno. Noseče žene bodo dobile 1 mesec plačnega dopusta pred porodom, 7 tednov pa po porodu.

Pri Enotnih sindikatih se bo ustanovila tudi posebna komisija, ki bo nadzorovala vse gostinske lokale in ugotavljala ali lastniki pogodbo dejansko izvajajo. Seveda jim bodo morali iti pri tem na roko uslužbenci sami.

NITI DREVJE NI MOGLA KLJUBOVATI NEURJU

Izvršni odbor kmetijske strokovne zveze Enotnih sindikatov je zlasti prikazal težak položaj slovenskih kmetov in polovinarjev v bližnji tržaški okolici ter pokazal na vse kvarne posledice anglo-ameriške vojaške uprave. V tej resoluciji so Enotni sindikati prikazali

sti kmetijske strokovne Zveze enotnih sindikatov. Med drugim ugotavlja Zveza enotnih sindikatov, da je na tem ozemlju še vedno v veljavi stara polovinarska pogodba, po kateri morajo kmetje najemniki dati polovico svojih pridelkov svojim gospodarjem. Davki za kme-

Toča je uničila skoro ves pridelek

Cele vasi v nabrežinskem okraju bodo letos ostale skoro brez vina - Fižol in koruza zatolčena v zemljo - VU naj priskoči kmetom na pomoč, ker so ob 80 odst. svojega pridelka

nevihta, ki je pretekli terek v Trstu dvakrat za nekaj minut preključila električen tok, je pa po slovenskih vaseh, zlasti v nabrežinskem okraju, napravila mnogo večjo škodo. Tu je namreč prinesla s seboj tudi točo, ki je z vso silo udarila po lepo obetajočem polju in v kratkem času uničila dobičen del pridelka.

Toča in neurje sta zajela že takoj od morja nabrežinske vinograde, dalje Mavhinje, Slivno, in Prečnik, ki sta bila najhuje prizadeta, ter v malo manjši meri Trnovco, Sempolaj in druge bližnje kraje.

V Mavhinjah je največ škoda na trtah, kjer je kot orehi debela toča zbilala polovico grozdja na tla. Pa tudi fižol in koruza sta zelo trpela in bo tudi tukaj pridelek komaj polovico predvidevanega. Več dni po nevihti so kmetje pobirali po njivah grozje, fižol in okleščeno sadje, da bo vsaj za prašiče, kar je še ostalo.

Kot smo že omenili, sta bili najhuje prizadeti vasi Slivno in Prečnik. Tu se je nevihta zadržala približno 10 do 12 minut in padala je kot pest debela toča, ki je neusmiljeno klestila po trtah, koruznih steblih, sadnem drevju, fižolu in drugih pridelkih. Na neki njivi v Prečniku, kjer je lepo obetel čimkvančin, ni ostalo pokoncu niti eno steblo. V mnogih vinogradih je vihar izruval kar cele vrste trt s koli vred in toča je razbila, kar je bilo na njih.

Glavni naval je prišel od jugozapada ob 18.20. Ljudje so imeli še komaj toliko časa, da so se zatekli pod streho, od koder so morali biti priča, kako jim je toča uničila skoro 90% letošnjega pridelka.

«Pa to še ni vse», nam je pripovedoval 76 letni kmet Rojc. «Toča je bila tako huda, da je ranila trtna debela in jih tako razbila, da jih bo treba porezati, ker bodo sicer začela gniti. Tako bomo v mnogih vinogradih dve do tri leta brez pravega pridelka».

«Nimam svoje zemlje», je pripovedoval njegov sosed, «in to kar obdelujem imam v najemu. Noč in dan sem delal in skrbel. Tako lepo je kazalo, da sem računal pri vsakem redu trt na 2 hl pridelka. Sedaj je vse uničeno in to, kar je ostalo, bo dalo morda 10 ali 20 litrov. S čim naj plačam najemnin in s čim prahranim družino, če ne bo pomoči?»

Nek drug kmet je cenil istotam, da ima samo na eni svoji parceli preko 300 tisoč lir škode. «Takega neurja in tako debele toče še ne pomnim», je dejal. «Nekatera zrna so bila gotovo težka preko pol kg in bi me gotovo ubilo, če bi mi padlo na glavo».

Razume se, da je tako silovita toča napravila veliko škodo tudi na hišah. Niti ena hiša v Prečniku ni ostala s celimi okni in samo pri Kukovih so po nevihti našli 36 razbitih kip. Korci na strehah so vsi raztresani in marsikatera hi-

storjeno škodo. Obenem je treba in določiti primerno podporo, da dobo lahko preživeli sebe in svoje družine, ter vsaj deloma lahko popravili napravljeno škodo.

Naši kmetje so bili vedno vestni davkoplačevalci, čeprav so jim bili

ša je do polovice razkrita. Kar je prizanesla toča, je odnesel vihar, ki je pred njo hišo izruval veliko staro češpljo z visimi koreninami in malo dalje prelomil drog električnega daljnovoda. Samo v Prečniku računajo, da znaša škoda preko 20 milijonov lir.

Prav tako razdejanje je bilo v Slivnem in na tistem delu polja Trnovce in Sempolaja, ki meji na te dve vasi. Tudi tukaj je toča uničila 60 do 80% pridelka, dočim je bolj proti izhodu škoda nekaj manjša.

Dokler so imele naše vasi svoje župane in občinske može, ki jih je izvolilo ljudstvo iz svoje srede, so se ti po podobnih nesrečah takoj zanimali, popisali povzročeno škodo in se pobrigali, da so bili prizadetim kmetom ne samo odpisani davki, ampak da so jim bile nakazane tudi primerne podpore v živežu in denarju. To se je zlasti dogajalo še pred prvo svetovno vojno, pod Avstrijo.

Od sedanjih oblasti pa ni nikogar, ki bi se pobrigal za naše kmete. Ne da bi poslali kakšno komisijo, ki bi pregledala in ugotovila škodo, so sedanjci, od vojaške uprave imenovani zastopniki, javili kmetijskemu oddelku pri VU, da znaša škoda v vsem okraju okrog 20 milijonov lir. V resnici pa znaša škoda po cenitvi domačinov najmanj 80 do 100 milijonov.

Zato zahtevajo kmetje nabrežinskega okraja, ki so bili največ oškodovani po tem neurju, da pošlje VU takoj posebno komisijo, ki naj ugotovi, kolikor se po tolikih dnevnih sploh še ugotovi da, vso

škode. Obenem je treba in določiti primerno podporo, da dobo lahko preživeli sebe in svoje družine, ter vsaj deloma lahko popravili napravljeno škodo. Naši kmetje so bili vedno vestni davkoplačevalci, čeprav so jim bili davki mnogokrat previsoko odmerjeni. Zato imajo sedaj vso pravico, da zahtevajo od tistih, ki te davke prejemajo, da jim priskočijo v njihovi nesreči na pomoč. Poleg tega pa bi morala VU na področju cone A posvečati kmetijstvu mnogo več pažnje in mu pomagati pri njegovem razvoju, da se bo lahko še bolj razvilo in povzdignilo. Le na ta način se bo zmanjšala pasivnost tega ozemlja in zboljšala preskrba mesta, ki je v pretežni meri odvisna od inozemstva.

Važno za kmete

Trgatev se bliža in gotovo potrebujete še kakšno vinsko posodo ali kletarski stroj in orodje. Po leg denarnih težkoč obstajajo še vedno tudi tehnične težkoče za dobavo omenjene opreme.

Kmetijska nabavna in prodajna zadruga s o. j. v Trstu, ul. U. Fošcolo 1 (tel. 94-386) je v zvezi z najboljšimi dobavitelji za vsako vrstne kletarske in kmetijske potrebnosti ter ima mnogo bolj po- trebnih predmetov že na prodaj po zmernih cenah tudi v svojih poslovalnicah v Trstu, ul. S. Mercadante 4 (poleg knjigarne Stoka) in v Miljah, ul. Mazzini 1.

Za vaše zadevne nabave je nujno potrebno, da se pravočasno obrnete na enega izmed navedenih naslovov, ker bo sicer razprodano, ali pa bodo nova naročila s predznakom mi morebiti dospela z zamudo.

Pogajanja za sklenitev pogodbe kovinarjev zopet odgodena

Pogajanja za sklenitev delovne pogodbe za kovinarsko stroko so se začasno prekinila, ker so delodajalci odklonili nekatere zahteve sindikatov. Glavne točke, v katerih ni prišlo do sporazuma, so v kratkem naslednje: člen 35 načrta delovne pogodbe, ki govori o prepovedi. V tem členu je govora o tem, ali ravnateljstvo podjetij lahko dovoli ali ne, da se v podjetjih prirejejo razne zbirke, sprejemajo podpisi, prodajajo, razni listki in drugo. Sindikalni zastopniki so bili soglasni v tem, da bo imelo vodstvo podjetij to prednost, toda odklanjajo vodstvo pravico, da bi tudi za časa obedov in po delu imeli pravico dajati taka dovoljenja. Člen 38 govori o odpuštni za dela zaradi prekrškov, je pa po mnenju sindikalnih zastopnikov preoster, zato so predlagali neke lažje spremembe, toda industriji niso sprejeli.

Sporen je tudi člen 41, ki govori o odškodnini v primeru demiši delavcev. Delodajalci hočejo namreč spremeniti nekatere določbe v tem pogledu, ki so veljale doslej na osnovi nekega sporazuma iz leta 1946.

Sporna so tudi nekatere vprašanja, ki se tičeje nameščencev, zlasti točke o izrednem delu ponoči in ob praznikih. Sporazumeli se tudi niso o predlogu, po katerem naj bi uradnikom, ki zaradi službenih potreb podjetij, ne morejo dobiti rednega dopusta, plačali razen normalnih prejemkov tudi 25 odstotkov dodatka.

Končno so na industrijskem udruženju mali industriji izjavili, da sploh ne bodo mogli sprejeti nove delovne pogodbe zaradi gospodarskih težkoč, v katere so zabredli. Sindikalni zastopniki so se temu ševeda uprli ter zahtevali, da se pogodba sprejme za vse kategorije kovinarjev, kakor se je to vedno dogajalo doslej.

Mezdna pogajanja pri ACEGAT-u odgodena

Pri ACEGAT-u so delavci in nameščenci obeh sindikalnih organizacij po svojih sindikalnih zastopnikih predložili upravnemu svetu Enotne predloge o prilagoditvi

mezd in plač. Upravni svet pa ni hotel po svoji stari navadi nič slišati o tem. Postavil je svoje protipredloge, ki nikakor ne morejo zadovoljiti delavcev.

Upravni svet noče upoštevati posebnih razmer, ki vladajo v Trstu, in je ponudil delavcem in nameščencem take poviške plače in mezde, ki se zelo oddaljujejo od zahtev obeh sindikalnih organizacij. Poleg tega predlaga nesprejemljivo delitev v kategorije in razlikovanje za posamezne kategorije pri službenem napredovanju. Vse to ima namen, da bi razdvojili delavce in ustvarjali med njimi nasprotja.

Ta politika seveda ni nova in nas spominja na leto 1924. Tedaj so namreč kakor tudi sedaj, predlagali, da bi dobivali po delovnem sporazumu sprejete mezde le oni, ki delajo pri podjetju tedaj, ko je sporazum sklenjen, delavci in nameščenci, ki so sprejeti v službo po sklenitvi sporazuma, pa naj bi dobivali nižje prejemke.

Spričo teh predlogov so predstavniki delavcev sklenili, da se pogajanja odgodijo, tako da bodo lahko preučili novi položaj.

V nedeljo vsi v Trebče!

V nedeljo 22. avgusta bo v Trebčah v borovem gozdičku veliko ljudsko slavlje, ki ga organizira Zveza enotnih sindikatov. Ta dan se bodo v Trebčah vsi lahko razvedrili in se naveselili, saj bo to pravi ljudski praznik.

Na sporedu so razne športne tekme: boks, rokoborba, kolesarska dirka Tržaškega ozemlja za pokal »Delavske enotnosti«, tekme v košarki itd. Nastopili bodo slovenski in italijanski pevski zbori, godba »Rinaldi« in harmonikaši Sv. Marka pa bodo imeli koncert. Po sporedu bo plesna zabava s srečolovom. S trga Garibaldi, ul. Fabio Severo in z openske tramvajske postaje bodo vsake pol ure vozili kamioni.

Razvoj šolstva v Istri v luči narodnostnega vprašanja

(Nadaljevanje)

V tem času se pojavi na Prilaskem italijansko iredentistično gibanje, ki ima mnogo pristaev med istrskimi meščanstvom in kmetstvom, dočim ne zajame proletariata in kmetov. Trst sam pa svojem merkantilističnem bistvu bil nikdar navdušen za zvezo Italijo, ker je zrastle kot emul svojega srednje in vzhodno evropskega zaledja. Iredenta pa bila brez gospodarskega programa, bila je zgolj idealistično-utoptično gibanje in treznotržaško stvo ni bilo nikdar na njeni strani. Kljub temu je stranka kompaktno nastopala proti, avstrijskemu režimu še bolj pa proti Slovanom, ki je bilo dobro čutila, da se za njo slovenskega nacionalnega gibanja. To gibanje je prvem času zajelo vse sloje Slovencev in je bilo v tem smislu resnično demokratično.

Slovensko nacionalno gibanje je rodilo tudi v globino do proletariata, ki ni bilo samo nacionalno, ampak tudi socialno zatiran in je bil njegova razredna borba sovražna z nacionalno borbo. Nasprotno pa iredenta ni mogla ali celo hotela zajeti v svoje vrste italijanskega proletariata, ker je bila kot liberalna stranka, stranka srednjega in kapitalistov, Delavski in italijanske in slovenske narodnosti se je zdel združevati v strokovnih organizacijah; začne se prajati nova politična stranka to socialistična, ki združuje v skupni borbi italijansko-slovenski proletarijat. Zal, t edanjih slovenskih voditelji niso mogli ali niso hoteli zediniti svoje borbe z borbo proletariata. Edini politik, ki bil bil toliko dalekoviden, je bil doktor Henrik Tuma, ki pa je za

svoj vstop v socialistično stranko bil obseden in rezir.

Tako je bilo razmerje političnih sil, ko je Slovan na tem ozemlju zateklo usodno leto 1918. Takoj po zasedbi se je začel nad slovanskim prebivalstvom najhujši teror. Iredenta je namreč prikazovala službeni Italiji to ozemlje kot italijansko in ta usodna laž je bila v nemali meri kriva, da je hotelo prebivalstvo v najkrajšem času popolnoma italijanizirati. Poleg tega, pa smatrala Italija to ozemlje kot dobro strateško točko za svoje nadaljnje prodiranje proti vzhodu. Iz iredentizma je prešla v imperializem.

Od leta 1918 so Slovenci in Hrvati v Istri doživljali najtežje dni svoje zgodovine. Velik del vseh kulturnih, gospodarskih in političnih pridobitev je bilo uničenih. Vrstili so se zločini nad slovanskim življenjem, največji je bil požig Narodnega doma v Trstu, ki je bil za vse Slovence njihov centralni dom. Od prvega dne okupacije je predfašistična takozvana liberalna demokratska Italija uvedla zakone in uredbi, ki so Slovencev in Hrvatov onemogočile vsako nacionalno življenje in grozili s popolnim politično gospodarskim uničenjem. Italija v Rapallu sicer ni podpisala niti kakšne formalne klavzule o garancijah narodnostnim manjšinam, vendar so službeni italijanski krogi in celo kralj sam o tem vprašanju dajali najbolj širokogrudne izjave kar bi moralo veljati prav toliko kot svečano podpisan državni akt. Ze samo iz teh razlogov tudi današnja Italija nima nikakih moralnih pravic za to, da bi še kdaj gospodarila na tem ozemlju.

Po vseh uradih je bil kot služ-

beni jezik takoj uveden italijanski, slovenski in hrvaški sta bila po zakonu prepovedana. Prav tako je bila prepovedana materinščina v cerkvi. Slovenskemu in hrvaškemu narodu se je zgodilo to, kar se ni zgodilo nobenemu narodu na svetu. Narodni duhovniki so bili preganjeni, mnogo jih je moralo zbežati preko meje, ali prisilno zapustiti svoje mesto. Vatičan v vsem tem zatiranju ni ščitil duhovnikov, ampak je preko fašističnih škofov celo kaznoval in po podpisu lateranske pogodbe popolnoma odobral preganjanje.

Vse kulturno življenje slovenske manjšine je bilo nasilno zadušeno. Kljub teroru je nekaj prosvetnih društev še delovalo do leta 1927, ko so bila prepovedana, njihovo premoženje pa zaplenjeno. Fašizem je tedaj odkrito pričel z načrtnim uničevanjem slehernega kulturnega izraza slovenske manjšine.

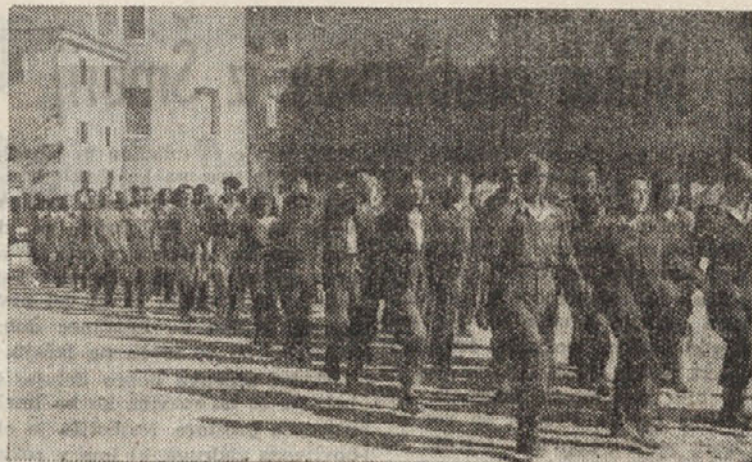
Ker so bili Slovenci večinoma mali posteniki in delavci, so pred prvo svetovno vojno v cilju ekonomske samostojnosti in emancipacije osnovali kmečke kreditne zadruge, ki so imele preko 100.000 članov. Kmalu po priključitvi k Italiji so bile razpuščene, njihova imovina pa je bila konfiscirana. To je bil težak odarec zlasti za delovno ljudstvo, ker je poleg tega nastopila še velika brezposelnost med slovenskim proletariatom.

Kmetje so bili prisiljeni, da namenjajo na svoja posestva posojila pri italijanskih bankah, saj so vsi slovenski denarni zavodi bili likvidirani. Sledilo je popolno obubožanje slovenskega prebivalstva. S tako ekonomsko politiko je Italija prisilila mnogo Slovencev, da so se izselili.

V tej dobi, zlasti po nastopu fašizma, so bili Slovenci in Hrvati žrtev najhujšega nasilja. Najstrašnejši je bil teror v Istri, kjer so že leta 1922 gorele naše vasi. Mnogo zavednih Slovencev in Hrvatov je bilo deportiranih na Ljubič in druge otoke. Leta 1926 je bilo v Rimu ustanovljeno posebno sodišče pred katerim so bile sojene slovenske žrtve, med njimi Gortan, Bidovec, Marušič, Miloš in Valentič, katere je fašistična pravica obsodila na smrt.

Slovensko prebivalstvo Julijske krajine je bilo težka ovira za načrte italijanskega imperializma, zato je država hotela napraviti vse, da bi uničila kar je bilo ne-italijanskega. Toda življenjska odpornost Slovencev in Hrvatov je za ceno največjih žrtev zdržala vse nasilje in ohranila svojo samobit. Slovenci in Hrvati niso nikdar pristali na to, da bi kot narod izumrli in se niso nikdar pomirili z italijansko oblastjo.

Ko je leta 1939 izbruhnila dru-

UDARNA BRIGADA «BRATJE MAHNE», KI SE JE PRAVKAR VRNILA S CESTE «BRATSTVA IN ENOTNOSTI»

Dobre strokovne knjižice

Založba Enotnih sindikatov Jugoslavije izdaja redno v kratkih predsedkih v zbirki «Strokovna biblioteka Enotnih sindikatov» knjižice za strokovno izobrazbo kvalificiranih delavcev. Doslej je izšlo že 53 knjižic. Knjižice izhajajo v cirilici in latinici. Ob tej priliki opozarjamo na tri najnovejša dela.

Ing. Zlatko Rakar je napisal knjižico «Umjetne materije» (U-

metne snovi). Petletni plan določa, da mora proizvodnja plastičnih mas leta 1951 doseči 5000 ton ter da bo silno narasla produkcija gumijastih izdelkov. Prav zaradi tega ima ta knjižica še tem večji pomen. Industrija umetnih snovi se v Jugoslaviji naglo razvija. Zgradili so se nekaj pomembnih tovarn, n. pr. za proizvodnjo umetnega usnja, plastičnih mas iz polvinila, bakelita, za osnovne surovine, ki so potrebne za izdelavo umetnih smol itd. Umetne snovi so dandanes nepogrešljive industrije surovine. Brošura, ki obsega 67 strani in je primerno ilustrirana nudi bralcu vse potrebno znanje o umetnih snoveh.

Najnovejša knjižica «Strokovne biblioteka» (54. zvezek) «Dizalice i prenosnice tereta», ki jo je napisal diplomirani tehnik Laslo Sloboda, obravnava vse vrste dvigal od preprostih dvigalnikov do največjih industrijskih prenosnih žerjavov. Obsega 61 strani in je tudi obilno ilustrirana. Vendar je pisec v skromnem obsegu dovolj podrobno zajel snov. Knjižico bodo s pridom uporabljali v raznih tovarnah, rudnikih, pristaniščih, na postajah, skladiščih in stavbiščih.

Spričo živahne, zelo nagle motorizacije v Jugoslaviji je razumljivo, da je bila kmalu razprodana knjižica «Bencinski motorji» (ing. M. Borisavljevič). Zdej je to delo izšlo izpolnjeno v drugi izdaji. Potrebno je vsakomur, ki se mora seznaniti z delovanjem motornih vozil ali z bencinskim motorjem samim, ki ga dandanes uporabljamo za pogon številnih vrst strojev. Brošura obsega 82 strani in ima 42 slik.

Vsa strokovna literatura, ki izhaja v zbirki «Strokovne biblioteka», je zelo poceni, tako da je pristopana slehernemu delavcu. Vsa dela so pa na strokovni višini ter zato zanesljivi učni pripomočki.

OGLEDVANJE POLJSKIH STROJEV PRED ZETVIJO V OSLEJKU

Prežihov Voranc:

Jirs in Bavh

Najemniki na grofovskih kubah se preživljali po večini iz dohodkov poljedelstva in živinoreje, gozdov ne smejo izkoriščati, moral pa ti dohodki ne dosega, moral pa iskati zaslužek u gozdu pri drvarjenju in pri vožnjah.

Tako je bilo pri nas. Pri nas je bila živinoreja važnejša od poljedelstva, ker je ležala na kubah na kribu in njena zemlja ni bila ugodna za žito. Kadar dobro obrodila, je vračala pet odstotkov kuba in njena zemlja ni bila ugodna za žito. Kadar dobro obrodila, je vračala pet odstotkov kuba in njena zemlja ni bila ugodna za žito. Kadar dobro obrodila, je vračala pet odstotkov kuba in njena zemlja ni bila ugodna za žito.

družinskega spoštovanja do živine, ki je izviralo iz strahu, da se utegne pripetiti nesreča ter nam odjesti kruh. Naša čustva so vedno trepetala nad hlevom. Bil sem priča, kako je oče s pridrževano sapo na prste računal, kdaj bo pri kravi potekel rok, kako je z dlanimi meril prirastek na volih in glasno sam pri sebi ugibal prirejo. Ako je po nekaj zalogažih odložil žlico, smo takoj zaslužili nesrečo.

»Kaj pa je...?«

»Zamp že dva dni prežveka...«

Takoj smo bili vsi siti.

Nobena novica nas ni tako vznemirila in na nas tako porazno vplivala, kakor vest o kakih živinskih nesrečah v okolici.

»Pri Marogu ima priročni kamen...«

»Pri Jakobu se je odročni strgal...«

»Pri Zdihi so morali vola klati...«

Kaj so bile proti temu novice:

»Prestolonaslednika so ubili v Sarajevu...«

»Premislil je padel...«

»Pri Svetem Roku je v cerkev udarilo...«

Otroci smo že v zgodnji mladosti

sti začeli delati pri živini. Jaz še v šolo nisem hodil in že sem bil pri rali in vlaki očetu za gonjača. To je bilo zelo naporno delo, ker so bile nibe strme in lapornate, voliča sta bila po navadi slabotna, brazdi komaj kos, vozare so bile preraščene s trnjem in ostrogovino, jaz pa bos. Oče se je razburjal in orlička ni padala samo po živini, temveč čestokrat tudi po meni. Ko sem postal šolar, sem postal tudi pastir. Z desetimi leti sem bil že za krmilca, kmalu sem bil za volarja, za kravarja, dokler niso sploh vsa hlevska dela prišla name.

Hlev torej ni bil zame samo torišče truda in dela, temveč mi je postal tudi dom tihe, mladostne sreče, prepreden z tajinstvenimi sanjami in poln zlatih načrtov in skritih upov, ki so medleli skozi zatohlo soparo kipečega gnova. V hlevu sem sam s seboj nemoteno prebavljal dogodke dneva, prisluškoval utripanju tihih in blestečih želj, ki so se kopale za odmevi hlevskega življenja, in delil veselje in žalost z živino s tako zapeljivostjo, kakršne še nikdar do nobenega prijatelja nisem imel. Živina je razumela vsako mojo slutnjo, vsako mojo bol je sočutno vsrkavala, na vsak moj vrisk preserno odgovarjala.

Naš hlev je bil dolg, z neobokanim, nizkim stropom iz neotesanih tramov, ki so bili vsi zastrti s pajčevinno, polno izsušenih muh.

Zid je bil neometan, mokrotan, polti in pozimi so po njem nevrstano polzele umazane kapljice različnih barv. Majhna, štirilokala okenca so bila po večini tudi s pajčevinno zastarta in od nesnage zelenkasta in neprozorna. Toda čudno! Kljub temu se je skozi bele dan tako vedro blestel in so jih sončni žarki s tako razkošnimi prameni predirali! Soparne srage umazanih sten so se takrat zableščale v neštevilnih odsevih, po prostoru pa se je odkril neumorni raj milijonov drobnih gnojnih mušic.

Ob večerih, kadar je legal sonrak, je v hlevu zadihalo neko slovesno in veličastveno življenje. Živina se je vlegla k počitku, spihala, tresla z otezami... Prihajal je mir, kd pa ni bil mir, temveč harmonično, v en sam odmev zlit zvonjenje oddihavanja, živketanja verig, stresanja, hrpanja, prenasajenosti z vonjem vzdušljivosti in utrujenosti...

Se pozneje, ko sem odrasel, ko sem začel spoznavati življenje in vzroke njegovih tako različnih oblik, ko sem se začel zavedati, da pač ni vseeno, če človek spi na židanih blazinah ali pa na zatohli, smrdljivi slami v hlevskih jasilih, mi je ljubezen do hleva ostala nespremenjena.

Ze prej sem povedal, da smo imeli pri hiši samo en par volov. Dveh parov hleva ni zmogla. Oče je pač skrbel, da je vola doma pri-

redil, če se je dalo, ker mu je ostal izkupiček prodanega para, s katerim je potem pokrival najemnine in druge potrebe. Kadar pa se mu prireja ni posrečila, je po prodaji težjega para kupil lahke, po večini še junce, da mu je tako vsaj razlika med težo ostajala.

Zato je bil pri nas tako imenovani uk skoraj na dnevnem redu. Medtem ko so težki kmetje v soseski orali s privaženimi modrimi voli, sami, brez gonjača, je bil pri nas večer napor s priučevanjem juncev. Ta napor se je ob selvi navadno stopnjeval do boja.

Kadar so se junci prvič napregali, je bil vedno posebno pomemben dan. Takrat je bila tudi mati zraven, ker jaz še nisem mogel krotiti juncev in je oče sam gonil. Toda moral sem biti zraven, da se navadim, kakor je zatrjeval oče. Skoraj brez izjeme so se vsi junci jarma prestrašili, kakor vrag križa. Ko so bili slednjič vpreženi in so čutili okorni les na vratu, jih je prevzela groza, da so drgetali po vsem životu.

Mati je prišla z žegnano vodo, oče pa je napravil pred hlevskimi vrati križ s tistim prizemnikom, cemi, katerega je potem med ukom razbil na junčevih plečih.

Materi se je stozilo.

»Jarem, jarem... Zdej se začne trpljenje...«

»Mora biti. Le pojdimo...«

(Nadaljevanje na 4. strani)

Nekaj problemov iz Šmarji

Šmarje pri Kopru, ali kakor jim pravijo domačini »Stmarje«, so ena največjih slovenskih vasi v Istri. Na grebenu strmega griča nad Koprmo se razteza ta naša stara vas. Ruševine še štrlijo v nebo in pričajo o fašističnem in nacističnem terorju. Šmarje so bile med borbo dvakrat požgane, leta 1943. in 21. junija 1944. Od 196 hiš jih je bilo popolnoma požganih 143, deloma pa 25. Preden so vas požgali, pa so koprski fašisti odpeljali polne kamione naropanega pohištva, perila in raznega blaga.

V Šmarjah je bilo svojčas mnogo mlekaric, imeli so dovolj živine, krme in hrane. Vojna je vse uničila, tako da se sedaj stanje le polagoma izboljšuje.

Toda vaščani so pogumni. Čeprav ne vlada vedno popolno soglasje, vendar obnova vasi napreduje. Prav te dni dokončujejo poslopje osnovne šole, ki bo najmodernejša zgradba te vrste vsem okrožju. Okna so ogromna, čez celo steno, lepi hodniki, v sobah parketi, sonce, zrak, da bo slehernemu učencu veselje obiskavati šolo. učitelju pa učenje tudi ne bo muka.

Sola je dokončana, zdaj pa so začeli graditi zadružni dom, ki bo med največjimi v koprskem okraju. Mladina marljivo pomaga, organizirala se je v brigado in je stalno na delu. Obnovili so dosedaj že 22 hiš, sedaj pa ima prednost zadružni dom, ki bo sredi vasi.

Prav zaradi pomanjkanja prostorov ni bilo prosvetno življenje tako razgibano, kot bi moralo biti v tako veliki vasi. Verjetno bo že to zimo boljše, kajti vaščani hočejo sezidati dom v najkrajšem času.

Ko bodo imeli potrebne prostore, ne bodo smeli pozabiti na ve-

černe tečaje za mladino in odrasle, na bralne ure, na knjižnico in na pevski zbor, ki bi moral biti res v ponos vasi. Pritožujejo se, da jim manjka pevovodja, pa se bo prav gotovo v bližini, če ne v vasi sami, našel učitelj, ki bo dal prvo pomoč, potem pa mladinec dobre volje, ki se bo izučil na tečaju.

Vsaka zadruga dobro deluje. Še bolj pa se bo razvila, ko bo imela ustrezne prostore. Najboljša je obnovitvena zadruga, ki ima v rokah vso obnovo.

Sindikalna podružnica pa zaenkrat še spi, ker jo nihče ne zdra-

mi iz spanja. Morda so tega krivi domačini sami, morda pa nadrejeni, okrajni in okrožni odbor, ki se je dosedaj vse premalo zanimal za delo. Vsekakor to ni pohvale vredno. Nekateri domačini se tega zavedajo in pričakujejo, da se bo stanje izboljšalo. To bi bilo nujno potrebno, ker je v Šmarjah vedno mnogo delavcev pri obnovi, pri gradnji ceste v Novo vas in ker so tudi problemi dviga kmetijstva samega zelo pereči in važni.

Iz vasi se lepo vidi Trst, tržaški zaliv, Koper, spodaj pa bogata dolina vsa v zelenju. Ob pobočju hribov je bil še po prvi svetovni vojni lep gozd od Šmarji do Pomjana. Sedaj je vse golo. Potrebno bi bilo, da bi poskrbeli za pogozdovanje, ker sta lega in zemlja zelo primerni.

PRI "STILU" V KOPRU delajo po normah

Tovarna pohištva »Stil« v Kopru je v istrskem okrožju že dobro znana, kljub temu da dela komaj od marca 1947. Tu izdelujejo pohištvo, opremo za urade in šole ter ustanove. Poleg tega pa je tu še oddelk za ščetke. Skupno je zaposlenih 70 delavcev, od teh 30 žena. Pri oddelku za ščetke, kjer izdelujejo tudi čopiče in metle za domači trg in za izvoz, so zaposlene skoraj izključno samo žene.

V tovarni pohištva so trije oddelki; v strojnem izdelujejo posamezne kose, kar se le da s stroji, s katerimi so dobro preskrbljeni, v oddelkih za lepjenje in za pulitiranje dovršujejo dela z ročno izdelavo.

Delavci so vsi domačini iz Kopra in najbližjih vasi, Slovenci in Italijani, ki skupno tekmujejo za dvig proizvodnje. Pred dobrim tednom je bilo 12 zadružnih delavcev de-

narno nagrajenih: Pesaro Mario, Spalnik Milan, Sergiani Bruno, Bonivento Jakob, Suša Ivan, Surian Marcello, Dambrosi Franc, Laudi Benito, Babič Ivan, Angeli Letizia, Cozzente Pavla, Glavina Cecilia in Sandrin Norma.

V tovarni so uvedli delo po normah. Če grupa delavcev napravi naročeno delo v manjšem času, kot je predpisano, dobi izplačano tudi razliko. Poleg tega pa dobijo redno plačo po urah.

V oddelku za montažo je cela skupina dobila 40 odst. dodatka na izplačane mezde za izvršeno delo, oddelek za pulituro pa je prejel 16 odst. Delavci so tega zelo veseli in še z večjim veseljem delajo. Produkcija se tako dviga, delavci pa več zaslužijo.

Do sedaj so večinoma delali za šole in urade, začeli pa bodo v kratkem z izdelavo kuhinjskega pohištva, spalnic in drugega v serijski izdelavi.

Pohištvo: miza, 4 stolice, omara s kredenco in omarico za posodo, 2 postelji, velika omara, 2 omari, 1 omara za perilo, 2 stola in toaletna mizica z ogledalom, vse to bo stalo približno 200.000 lir.

Tovarna dobiva skoraj vse surovine in les iz Jugoslavije, kamor izvaža zlasti ščetke in metle. Naročil jim ne primanjkuje, potrebovali pa bi še več mizarjev.

Vsi delavci so vpisani v ES, sindikalna podružnica je zlasti v zadnjem času zaživela. Zaposlenih je tudi 8 vajencev, ki so redno obiskovali vajeniški strokovni tečaj.

Sindikalna podružnica pa bi morala posvetiti več pozornosti in skrbti kulturni in ideološki izgradnji delavcev.

brezmiseln, prebolesčen in sta poskusila na drug način, kako bi se osvobodila suženjstva jarma. Nenadoma sta planila in sta skušala pobegniti z vprego vred. Očeta, ki ju je držal za vrvi, ovito okrog rogov, sta potegnili za seboj in ga skušala potepati. Ta pa vrvi ni izpuštil tudi potem ne, ko sta ga resnično dobila pod noge in sta mandrala po njem ter ga vlekla preko njive, temveč se je krčevito oklepala, dobro vedoča, da sta junca izgubljena, ako pobegneta z brano. Obenem ju je skušal biti v gobec, v oči in kamor je pač padlo, da bi ju zadržal.

»Vaha—a—a. Vaha—a—a... je oralo čez njivo.

»Ne izpušči, za božjodelj, ne izpušči!« je upila mati in se vrgla z vsem telesom na brano, da bi otežila beg. Pod nieno težo se je brana zasajala v zemljo in junca sta se kmalu zasopla ter obstala z obupanimi, krvavimi očmi.

»... Ali ni izhoda, ali ni rešitve?« se mi je zdelo, da berem v teh razstajanih očeh.

Ko je bil prvi upor premagan, zlomljen z udarci in z vabami zapeljivih besedi, sta se junca polagoma začela vdajati usodi. Kdaj pa kdaj je odpor proti jarmu, proti okovom še vzplamtel; skušala sta preskočiti oje, ki ju je oviralo, toda teža vprege, pa žgoči udarci in prigovarjajoče, enozvočno in mamljivo doneče besede, so te izbruhne kmalu zadušili. In čez dober teden sta junca kot mlada, zdaj že kričena voliča stopala v

vpregi, mirno nosila jarem ter se vdala usodi.

Ko sta bila ukročena, sem jih dobival jaz v roke. Od kraja sta bila šibka, neutrujena, križa sta se jima zvijala, mišice so škripale in pokale in noge so se trudno, drgetajoče premikale. Iz njunih teles se je kadil vroč znoj, klobase od udarcev so zatekale, oči izstopale iz jam, gobci se penili. Vsak dan sta pa vedno vztrajneje vlačila, se vedno trdnije in zanesljiveje prestopala.

Bila sta mlada, šibka, plaha jetnika, ali najhujeje je bilo prestano, zdaj sta se morala le še navaditi.

Dokler sta bila še slaba, je bila ral neprijetna. Ko sta se pa utrdila, zrastle in postale brazdi popolnoma kos, je bila gonja pravi užitek. Vola sta že sama poznala brazdo, razumela oračeve klice in meni ni bilo treba paziti na nič, razen na sukanje na vozarah. Takrat sem se vdajal svojim mislim, zatopljen koračil pred brazdo, prisluškoval tužjkanju grlic v gozdu, potapljal se v prelivanju barv in senc prisluškoval zvonjenju pobočij in slemen. V svoji zamišljenosti sem se spozabljal ter se neverjetno oddaljeval od vprege, dokler me oče ni začel:

»Ali greš v Celovec?«

Kadar smo počivali, je oče po navadi trosil gnoj. Drugod je bilo to žensko delo, toda pri nas je bila mati sama pri hiši in ni utegnula. Zato pa je bil še drug vzrok.

Obilna proizvodnja paradiznikove mezge v Istri

Pred poslopjem »Fructusa« je cela vrsta istrskih vozičkov, tovarni avtomobili polnijo veliko dvorišče, tam natovarjajo fižol, tu sadje, grozdje, breskve. Vse mrgoli. cel živžav je tu, posebno od sedmih zvečer pa tja do polnoči. Na vse kraje pošiljajo krompir, fižol in sadje. Pred nekaj tedni pa je zavlada paradiznik. Kamor pogledas po je rdeče, skladišče je polno in vedno prihajajo novi vozovi. Pa vendar ne gre nič v kvar. Kar je za izvoz, odpeljejo na razne trge, kar je za industrijo pa obdrži in spravijo v tovarno za paradiznikovo mezgo.

Tovarna za paradiznikovo mezgo obstaja že več let, letos so jo vso popravili in modernizirali, tako da dela sedaj s polno paro. Sezona je začela 30. julija in bo trajala še ves september.

Dnevno predelajo tri vagona paradiznika, od katerega pridobivajo okrog 4.500 kg izvrstne mezge, ali kakor ji naše gospodinjice pravijo »konšerva«.

Letos bo »konšerva« res izvrstna. Tako lepo že diši na dvorišču, da te kar vabi noter.

Tudi stari Barndolinci, ki pazi na stroje in pripravlja neko zmes iz raznih zelenjav in rastlin, trdi da

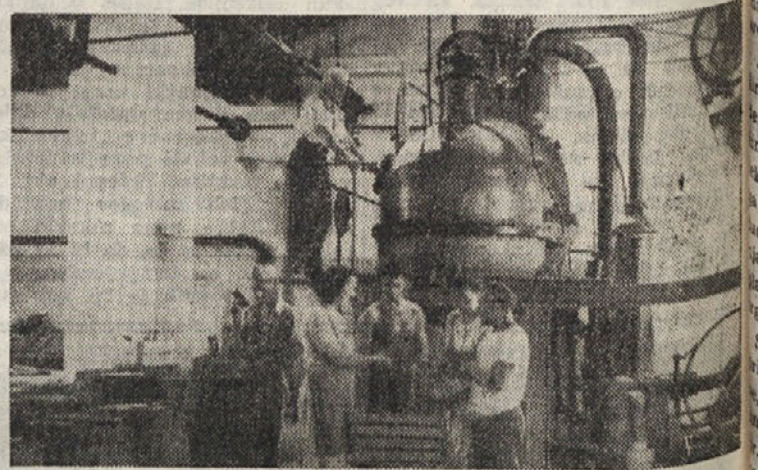
že dolgo let ni bil tako dober izdelek. Pove ti tudi, koliko vagonov so že predelali, toda h kotlu za »žvabo« te ne pusti in ti ne pove, kako jo pripravljajo. To je pač stroga tajnost.

Pri oknu sedita dve ženi in prebirata že oprani sadež, ki jima ga donajajo delavci. Tu ga še očistijo in pošljejo v mlin. Po ceveh gre v čistilne naprave, kjer se izločijo lupine in seme. Rdeča tekočina se steka v bazen, od tod pa v kolle, kjer se pod visokim pritiskom in temperaturo kuha več kot 6 ur. Ko je vse prekuhan in zgoščeno, spraznijo kotel in spravijo izvrstno mezgo v večje ter manjše posode. Delajo nepretrgoma dan in noč. Izdelka bo dovolj za domači trg in še za izvoz.

Preteklo leto je bilo vsega izdelka v vsej Koprščini okrog 400 vagonov, letos pa so nabrali do prvih dni avgusta že nad tisoč vagonov paradiznika.

Največ pridelajo koprski kmetje, potem slede Bertoki, Semedela in Strunjan.

Naše gospodinjice se bodo v kratkem prepričale o kakovosti mezge, ki smo jo sami izdelali iz svojega sadeža, brez špekulacij starih me-

KJER KUHAJO PARADIZNIKOVO MEZGO

CUNJE IN ODPADKI SE DOBRO PRODAJO

V središču Kopra, v ulici Caligaria ima svoj urad in skromen napis na vratih podjetje, ki odkupuje razne odpadke, cunje, železo, papir, kosti itd. Tu je pisarna za vso Istro, skladišča ali nabiralne baze so pa na Mudi v Kopru, v Izoli, Piranu, Umagu, Bujah in Novem gradu. Če po vaseh naberejo večjo količino blaga pride v vsako vas kamion in odpelje vse. O važnosti nabiranja odpadkov smo že pisali. Vsakdo lahko razume, da ni vseeno, če pustimo cele kupe železa v kakšni grapi, ali če ga pošljemo v tovarno; če pošljamo nabrani material v predelavo, ali pa če se ne zmenimo zanj. Če nabiramo in oddamo odpadke, pomagamo dvigati našo proizvodnjo, obenem pa imamo dober postranski zaslužek. Da se bodo po naših vaseh še bolj zanimali za nabiranje, prinašamo seznam nekaterih stvari, ki naj bi jih nabirali: »Odkad« ku-

puje: staro lahko in težko železo po L. 2.70 za kg,

litino ali »gizoa« po L. 5.86 in 4.86 za kg,

star aluminij po L. 22.40 za kg,

baker po L. 34.48 za kg,

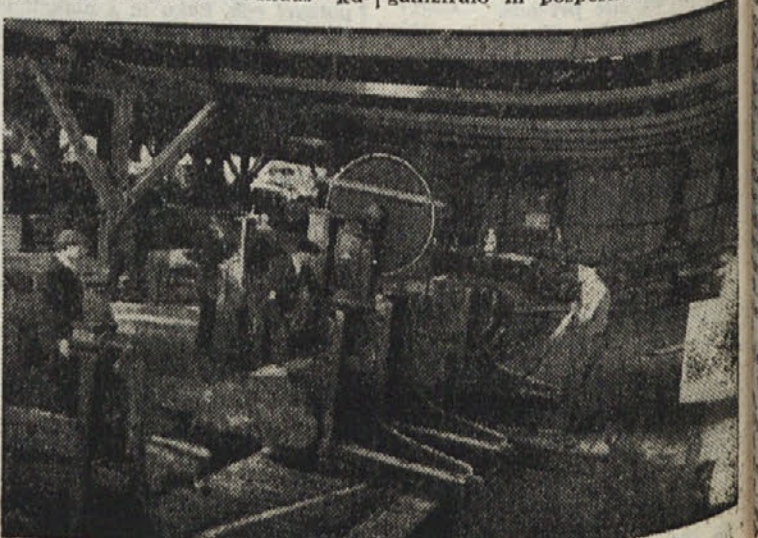
cink po L. 12.91 za kg,

svinec po L. 12.45 za kg.

Mešane, toda snažne odpadke, papirja, ki ne sme biti moker in umazan, plačajo po L. 3.82, razbito steklo po L. 4.99, kosti in rogove po L. 3.99 za kg, razne gumijaste odpadke po L. 12.45, cunje mešane po L. 8.32, nove mešane svilene krpe pa po L. 19.98 za kg.

Poleg navedenih stvari nabirajo še druge odpadke raznih kovin, stekla, kosti, papirja in drugo.

Po vaseh bi se morali nekoliko več zanimati za nabiranje odpadkov. Lahko bi tudi mladina sama, prav tako pionirji mnogo napravili, če bi se vse delo dobro organiziralo in pospešilo.

LES BOGASTVO JUGOSLAVIJE

Jirs in Bavh

(Nadaljevanje s 3. strani)

»Kakor ljudje...«

Uk se je navadno začel z vlakom. Ko sta junca začutila težo vprege, sta po navadi uporno obstala. Najprej smo poskušali, da jih z lepa spravimo dalje in oče jih je tešil in zapeljeval s soljenim kruhom ali kvasom. Kadar to ni pomagalo — in to je bilo skoraj zmeraj, je prišel bič na pomoč in to je vedno izdalo. Oče je bil oborožen s prizemnikom, to je posebno prirezen smolnat krepilec, ki ga je za take primere nalašč rezal iz stelje in ga shranjeval. Mati, ki je bila pri hrani, je imela v rokah dolgo habino, poleg tega pa sem bil še jaz pripravljen z bičem v rokah.

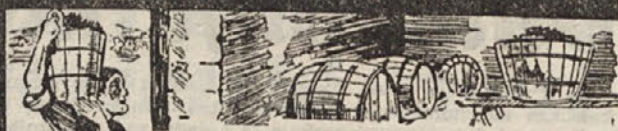
Čudil sem se, kako je mogla živeti prenašati take in tako številne udarce. Rajši se je potajila, skrčila, kakor pa da bi pobegnila. Včasih smo morali med pretepanjem počivati, ker so nam otrpnile roke, med počitkom pa sta starša zopet poskušala s prigovarjanjem in dobroto.

»Taka je vašina usoda! Tudi ubogi ljudje so večno vpreženi, se je oprostala mati.

Potem smo se spet zagnali. Zopet so padali udarci, da se je dlaka kar vsipala. Slednjič sta junca sprevidela, da je tak način upora

Niša gruda

Špinača in motovilec

dobičkanosna zelenjava za zimo

izmed naštetih povrtnine, ki jo
nas na splošno gojijo, sta špi-
nača in motovilec prav gotovo ona
najbolj, ki prinaša največ do-
bika. Spinača in motovilec ne pre-
stajata daljših prevažanj in vskla-
denj, kakor druge povrtnine, ki
majo sveže tudi po več dni, n.
cvetača.

Tako spinačo kakor motovilec lahko sejemo od druge polovice avgusta dalje pa do konca oktobra v več ali manj enakih presledkih z ozirom na površino, ki smo jo namenili tej zelenjavi. V zavetno lego ali v podzidnice bomo sejali na zadnje, ker nam tukaj hujsi mraz ne more uničiti zelenjave in bomo imeli pridelek pripravljen februarja meseca, ko druge zelenjave še ni na trgu. Setev do prve polovice septembra pa nam bo dala prvi pridelek že novembra meseca, ali pa

Omeniti moramo tudi še italijansko vrsto «Riccio d'Asti», ki je temno zelene barve in odporna proti mrazu ter vrsto «Eskimo», ki je proti mrazu najbolj odporna, ali je

Italijanski motovilec ima zelo

Za kmeta pa ni važna samo vrsta špinače ali motovilca, ampak mora paziti, da dobi res pristno seme in če le mogoče iz severnih krajev, ker je tako seme pri nas najbolj odporno proti mrazu in boleznim.

Pri nakupu semen naj se zaradi tega obrne na zanesljivega prodajalca.

Ing. A. C.

Postranske gozdne vrste drevja

Robiniya

Robinijo lahko gojimo v nizkih gozdovih, ker rastlina bujno poganja bodisi iz korenin, bodisi iz panja. Zaradi te lastnosti je to drevo zelo odporno proti požaru, kar je velike važnosti pri tukajšnji trajni nevarnosti gozdnih požarov. V visokih gozdovih pa bomo robinijo vzgajali zlasti na boljših zemljiščih, kjer bo drevo prekosil

Ne bomo zgubljali besed za opisovanje vrlin in posebnosti tega lepega drevesa, ki je predstavlja v tradiciji našega naroda starodavni ljudski simbol slovenskega življa. Pripomniti bi bilo le, da se danes gojenje lipe preveč opušta. Naši kraški drevoredi bi n. pr. mnogo pridobili, če bi v večji meri uporabljali lipo. Kdo ne pozna lipovega drevoreda na cesti Opčine—Dutovlje? Ze sam ta zgled bi bil moral vzpodbuditi odločujoče organe k večji uporabi te vrste na Krasu. Morda pa se ne motimo če trdimo, da so lipo izključili iz seznama drevnih vrst prav zaradi političnih nazorov tujih zaslužnjakcev. Spoštujemo zatorej lipo in dajmo ji mi mesto, ki ji upravičeno pritiče. Njena vzgojitev ni težka. Sadike si lahko sami pripravimo. Seme nabereimo, ko ni še popolnoma dozorelo. V jeseni ga posejemo, da nam bo vzkalilo v spomladi. Za razmnožitev pa ustrežno uporabljamo tudi poganjke, ki se pojavljajo iz panja in iz korenin matičnega drevesa. Lipo lahko vsadimo v sorazmerno senčnem kraju, zato nam bo prav dobrodošla tudi za podsaditev.

Dr. S. O.

SPINACA NOBEL

DDT pripravkih ter o njihovem pomenu v vrtnarstvu in sadjarstvu

Kot prašivo: Prah-nositelj iz
mea, gline itd. je pomešan s
ok 10% DDT (pantakan vse-
5% DDT med lojčcem) in
porablja za napraševanje rast-
stanovanj ter živine (zoper
injske ščurke, bolhe, stenice,
na človeku, prašičih in na pe-
lini).

Kot škropiva. Sem spadajo
raztopine, ki vsebujejo 1-5%
Za raztapala služijo razne
petrolejskih oli. Tek razto-

Tretja oblika DDT škropiu so v vodi topljivi praški, ki vsebujejo 25 do 50% DDT ter primesi, ki omogočajo, da se prah more mešati z vodo in ga zato moremo uporabljati kot škropivo. Tako škropivo se mnogo uporablja za uničevanje zajedavcev na živali

Dolga je vrsta zajedavcev na vrtnih rastlinah, ki jih lahko uni-

Na sadnem drevju so se DDT škropiva tudi že močno uveljavila, sicer bolj v Evropi kakor v Ameriki. Tako so doseženi z njimi odlični uspehi pri zatiranju jabolčnega cvetočerja, ki nam je dosedaj delal velike preglavice. Z DDT škropivom poskropimo jablane, ko so brsti že močno napeti. Z drugimi škropivi, ki smo jih do sedaj rabili zoper cvetočerja, smo morali poskropiti dreve, ko je v kro-ni bilo največ hroščev (ob sončnem vremenu) in dokler še niso

Da ne bi z DDT pripravki uničevali čebel, ne smemo škropiti okoliroma prašiti rastlin, ko so čebele na njih, ker jih mokro škropivo in zaprašenje ubija. Če moramo škropiti ali prašiti ob cvetenju, tedaj to izvedemo zvečer, ko čebele niso več prisotne. Posušeno škropivo in malo praška, ki ga najdejo na rastlinah, namreč čebelar ni nevarno.

Odbiranje kokoši za reje

Le z odbiro se prvič odloči, s kakšnim uspehom bomo redili kokoši v bodočem perutninarstvu. Perutninarstvo leto začne z oktobrom, ko prično nesti prve jajčice.

Ko odbiramo valilna jajca, pazimo, da nasadimo jajca najboljših nesnic. Razen tega pazimo, da je jajce dovolj veliko, pravilne oblike in enotne barve. Iz majhnih jajc se tudi izvale piščanci. Morda bodo prvi hip malo manjši, pozneje pa ne bo nobene razlike. Ko pa bodo piščanci iz takih jajc dorasli v jajčice, bodo te nesle majhna jajca ne samo kot jajčice, temveč tudi kot odrasle kokoši. Kokoš je bila ibeležena iz drobnega jajca in je podredovala slabo lastnost, da nese drobna jajca.

Odbiranje, ki smo ga začeli z jajci, nadaljujemo s piščanci že od prvega dne, ko se izvale. Pišče, ki je odločno razbilo oklep jajčne lupine in je že od prvega trenutka krepko, živahno, kar neprestano nemirno in zvedavo, kaže odlične znake življenjske sile. Piščanec, ki zgrbano ždi in neprestano tiči pod kolklinim perjem, ne obeta rejskega uspeha. Razlike se po nekaj dneh povečajo. Zastavni, krepki piščanci neprestano tekaajo, okoli koklje, se oddaljujejo, prisopihajo na vsak kolklin klic, ji prvi snamejo pičo s kljuna, že navsezgodaj brskajo kot za stavo, so ješčji, včasih prav nenasitni in neutrudni tudi takrat, ko nosijo že polne golše. Taki piščanci se bodo drugače obnešili, kakor zastanci, ki le no postajajo in so vedno zadnji pri krmi in pri igri.

Mladji rod moramo neprestano opazovati. Kmalu bomo spoznali, katere živali so boljše in vrednejše, da nam nadalje vzdržujejo kokošji rod. Zapomnili si jih bomo. Vedno znova bomo izbrance opazovali, če se pravilno razvijajo.

Morda je sprva točno spoznavanje živali težavno. Vendar se bo vsakdo kmalu naučil spoznavati znamenja vrednosti. Le večkrat mora opazovati. Šeasoma bo ločil obetajočo žival od slabe že na prvi pogled.

Opazovati je lažje, ko piščanci niso več v kolklinem varstvu. Večji so in sami se začno boriti za prostor in obstoj. Takrat imamo ves dan priliko, da opazujemo njihovo početje in presojaemo. Pišče, ki ga vsak sovrtnik odriva, ki pozno zapuša prenočišče, ki ne zna najti mesta na drugu, ki zaspano postava po izletišču in hodi zgodaj spat ne bo dajalo mnogo koristi. Če bo kokoš, bo slaba nesnica, če bo petelin, bo slabo vodil jato in valilna jajca bodo nezadostno oplojena.

Tedaj začnemo z odličnim odbiranjem. Najprimerneje je, če slabše piščance takoj ločimo ter jih začnemo krmiti posebej, da se odebele, in jih prodamo ali porabimo za meso. Seveda bomo začeli obenem odstranjevati odvise petelinčke, ki jih začnemo polagoma razločevati. Izkušen rejec spozna spol že kmalu. Pri nekaterih pasmah se razlikuje že takoj ob izvalitvi na enodnevni piščančih.

Piščanci postajajo jajčice in mladi petelinčki. Takrat nastopi poglobljeno odbiranje. Prav tako jih najprej presojaemo po obnašanju. Živali, ki imajo nasršeno perje, ki postavajo po kotih, ne bodo za rejo. Škoda za hrano in živčje, ki bi ga stresli zanje. Take živali ne bodo dajale zadostnih koristi in so obenem stalen vir bolečevanja. Šibke so, neoporne in hitro se jih loti bolezen, ki jo nato prenašajo dalje. S pravilno in pravočasno odbiro se borimo tudi zoper obolevanje kokoši. Marsikatera reja kokoši bi bila ohranjena, če bi pazili in pravočasno odstranjevali šibke, bolehe živali. Na teh se vedno najprej razpasejo kali bolezn.

Odbirajmo prav tako petelinčke kakor jajčice. Odbiranje petelinčkov za rejo je celo važnejše kot odbiranje jajčic. Če imamo slabo nesnico, smo pač na škodi, ker dobivamo malo jajc. Če pa imamo slabega petelina, tedaj bomo imeli neprimerna valilna jajca in ves bodoči rod bo slab. S slabini petelini lahko za dolgo pokvarimo rejo daleč naokrog. Petelinček za rejo bomo odbirali prav skrbno. Ko smo jih odbirali po splošnih že opisanih znakih, prav za prav po obnašanju, tedaj bomo odbrane postavili še pred zadnjo preizkušnjo.

Končno bomo namreč izbrali najbolj zmagovitega. Junaka, ki obvlada vse sovrtne ne samo enkrat, temveč največkrat ali celo vedno. Petelinčka, ki se najbolj uveljavlja v jati enako starih, bomo določili za gospodarja in vzdrževalca reda. Ponokod izbirajo rejci med zadnjima dvema izbranim petelinčkoma tako, da ju spuste v dvoboj in zmagovalec ostane za nadaljnjo plemensko rejo. Krepak, življenja poln petelin omogoča dober razvoj perutninarstva in vpliva na vso rejo kokoši.

Jajčke bomo odbirali z vidika boljše nesnosti. Pustili bomo za nadaljnjo rejo vse one, ki obetajo, da bodo nesle najbolj vztrajno. Tudi te bomo stalno opazovali in presojali.

Nekako zrcalo živali je glava. Zdrava, mnogo obetajoča jajčica je vobče živahna, glava pa ji je neprestano nemirna. Vedno se suče in opreza z njo na vse strani. Vse opazi, vse prebrska, vse pobere. Oko ji je prav tako živo svetlo in živahno, odprto na široko. Glava, predvsem oči, so središče živčnega sistema. Zato se zdravje celotnega živčevja odraža najbolj na očeh in glavi. Lobanja dobre jajčice je ploščata, kljun kratek in močan, oko živahno in nekoliko izbočeno, lepo in enakomerno obarvano, greben srednje velik (razen pri pasmah, ki se odlikujejo po velikosti rože, kot na pr. pri leghornakih), greben in podbradič rdeči, sočni fini in elastični, nastavek grebena širok. Jajčica ali kokoš, ki ima modrikast greben in podbradič, ni pridna jajčarica. Prevelika roža je tudi preobčutljiva za mrz. Prekratek in debel kljun pa razodeva bolešno ali slabotno žival. Pomembne so priušnice. Srednjevelike, bele ali pri nekaterih svetlordeče priušnice so dobri znaki. Rumene ali modrikaste pa slab znak.

Dobre jajčarice spoznamo končno po gradnji vsega telesa. Zlasti nekateri deli telesa vplivajo vzajemno na nesnost kokoši. Telo do-

bre jajčarice je v celoti obilno, med kolki široko, od repa do prsi globoko in hrbet mora biti dolg. Razdaljo od medenice do konice prsne kosti merimo z roko. Če je ta razdalja za dlan široka, je kokoš dobra jajčarica, manjša mera izdaja slabo jajčarico. Tudi pri nekoli-ko večjih piščancih opazujemo obliko celotnega telesa. Biti mora nekako zvončaste oblike, ki postaja z rastjo vedno izrazitejša. Oprsje postaja že zgodaj globoko, nizko in široko. Znaki dobre jajčarice so tudi tanke medenične kosti. Tanke in elastične kosti imajo dobre jajčarice, slabe pa imajo trde in debele. Prsna kost je ravna, mesnata. Ostra in suhljata je slabo znamenje.

Končno razkrava marsikaj perje v celoti. Zdrava in mnogo obetajoča žival ima tesno prilagajajočo, široko, kratko in svetlo perje. Peruti so zaprte in tesno ob telesu, rahlo upognjene, rep je široko nasajen. Ves čas, odkar so se izvalili piščanci, moramo odbirati živali, ki kažejo, da bodo za rejo najspodobnejše. Čistko moramo nadaljevati in izločevati vse one, ki zaostajajo v rasti, čeprav imajo drugače dobre znake, ki jih pa navadno itak nimajo. Zlasti pa moramo odstranjevati bolehe, čemerne, živali z napakami, piščance, ki se počasi operajo, imajo prevelike perutnice, lahke in lene živali.

Se potem, ko bodo živali dorasle, bomo opazovali in odstranjevali manj vredne. Pridna kokoš zapusti kokošnjak zgodaj in gre kasno spat. Ves dan vneto išče hrane, brska vsepovsod, zato ima vse obrušene kremplje. Na pašo hodi daleč od doma, je pa takoj zopet doma, če jo pokličemo. Na vso moč teče, da je prva pri krmilniku. Budna je, radovedna in krotka, vendar se ne da kar tako ujeti in se ne ustraši vsakega dečka.

Zaman pa so vsi znaki, če ne bomo tudi skrbeli za žival. Dajati ji moramo vse, kar za rast potrebuje.

Kako zdravimo napeto žival

Zaradi napenjanja pogine govedo v mnogih primerih v prav kratkem času. V čem so prav za prav vzroki napenjanja? Vzroki napenjanja so v napačnem krmljenju goveda v hlevu, največkrat pa v napačni paši. Močno rosna, in skoro zmrzla trava, povzročata ohlajenje želodca in naglo napenjanje. Ako pokladamo živali sparjeno travo, ki je ležala na kupih in se je že ogrela, imamo bolezen tu. Ako govedo takoj napojimo, ko se je nažrlo zelene krme, ako na pomlad pre-naglo zamenjamo suho krmo z zeleno, se nam nesreča lahko pojavi. Ako krmimo s plesnivim senom, se pojavi poleg drugih bolezn tudi napenjanje. Posebno je znano, da povzroča napenjanje sparjena detelja.

Različna sredstva: Vse to napačno krmljenje povzroča, da se v želodcu goveda prične tvoriti plini v večjih množinah, vamp se razširi in lahko dvigne trebušne stene nad ledvično vretence. Včasih reši govedo le hitra pomoč. Poznajo več načinov, kako naj živini v tem primeru pomagamo.

Ker želodec pri naglem nape-

Kako vtiakemo slamnato vrv v gobec napete živali

njanju preneha delovati, ga poskusimo spet spraviti v tek s tem, da pritiskamo z dlanmi na levo lakotnico. Lahko tudi zgnetemo dva

trda šopa iz slame ter z njima levo lakotnico prev krepko masiramo. Tudi polivanje z mrzlo vodo po križu in po lakotnicah ima včasih dober uspeh. Če postavimo govedo do trebuha v tekočo vodo, živina včasih ozdravi. Priporočila se nadalje, da zatakne govedo skozi gobec debelo vrv, ki jo zavežemo za rogove, govedo vrv žveči, kar morebiti povzroči porigavanje, torej

TOČKA, KJER NAJ SE NAPRAVI VBOJ S TROKARJEM, JE ZAMANOVAN S KRIZEM

izločanje sape skozi požiralnik in želodca. Če to ne zaleže, uporabimo takoj amoniakovo raztopino. Stiri ali pet navadnih žlic amoniaka vlijemo v liter vode in damo to tekočino živali. Od zdravljenja naj bi bila vedno pri rokah, je omeniti še apno vodo. To vodo pripravimo tako-le: vzamemo dve žlici živega apna na liter vode. Ko je apno v vodi ugašeno in raztopljeno, precedimo to zmes skozi platneno krpo ter jo vlijemo govedu v gobec. Ni napačno, če pride nemo poprej tako pripravljeno apneni vodi tudi kozareček žganja.

Vboj v lakotnico: V primerih, ko vse to nič ne pomaga, je potrebno — takole po preteku kakih pol ure — vboj v vamp s posebnim, tako imenovanim trokarjem. Ta vboj napravimo takole:

Blizu zadnjega rebra 3-4 prstov višje in na vodoravni črti, ki drži od njega do bedrenice, približno v sredi trikotja, ki ga tvori normalna jama leve lakotnice izberemo točko za vboj. Tam obrijemo dlako in operemo obrito mesto z vodo in milom. Tudi trokar dobro razkužimo pred uporabo. Nato trokar nastavimo na levo lakotnico in sicer tam, kjer je najbolj napeta in z odločnim udarom zabodemo trokar v lakotnico. Paziti pa moramo, da je ost bodala obrnjena tako, da bi v podaljšavi prodira ravno na sredino trebuha pod vampo. Bodalo izderemo, nožnica pa ostane v lakotnici toliko časa, dokler nismo gotovi, da ni nič več plina v želodcu.

Skrbna nega po vboju: Ko je vsaka nevarnost že minula, izderemo še nožnico. Priporočljivo je tudi, da rano nato še dobro očistimo in razkužimo z lizolom ter jo

Trokar a) bodalo b) bodalo

zavarujemo pred muhami, tako da prevežemo čisto platneno krmo na rano. Kdor napravi vboj, si mora dobro zapomniti, da je s tem rešil žival naglega pogina, da pa ji je potrebno še primernega zdravljenja, preden zares okreva. Na vsak način je treba držati žival po vsem vboju v vamp najmanj po en dan v strogem postu. Se kakšen dan jo krmimo piščo, kajti obilna krma bi mogla povročiti ohromitev prebavil. Tudi odvajalno sredstvo je vedno na mestu.

Bolje kakor zdraviti pa je preprečiti, da žival ne oboli. Zato je treba še enkrat poudariti, da je treba, da se izločijo iz krme vse snovi, ki so močno vodene, in da živini ne smemo pokladati nikdar preveč rdeče detelje in lucerne, posebno ne vlažne ali pa ugrete. Tudi od slane oparjena trava je nevarna.

Krmljenje kuncev

Vsak kunčerejec bi moral vedeti, kako naj krmi kunce. Vedeti bi moral, ali so kunce zadovoljni samo s suho krmo, kakor je seno, oves, koruza, ali potrebujejo tudi zelenja, kakor trave, detelje itd. Ako jih hočemo pametno in pravilno krmiti, tedaj ne smemo pozabiti, da so to živali, katerih prastari so divje živali v naravi, ter da jim moramo dajati vsaj tečne krme, če smo jih že oropali svobode.

V naravi ima kunec na razpolago dovolj trave, detelje, slame, sena, ovs, drevesnega lubja (skorje) koruznih stebel ter vode in si lahko sam določa in izbira, kaj bo užival: suho ali zeleno hrano. Vsled tega je naša naloga, priskrbeti jim čim večje izpremembe v hrani. Postavimo si zato za pravilo: v krmi naj imajo kunce kolikor mogoče veliko izpremembe.

Mnogi kunčerejci se trde, da povzroča zeleno krmljenje kuncem marsikatera bolezen, vendar so izkušnje pokazale, da je in ostane zelena krma najnaravnejša za kunce. Pri uživanju zelene krme opazimo, da so kunce ne le veliko živahnejši, temveč tudi da bolje izgledajo.

Razume se, da mora biti človek pri zelenem krmljenju zelo previden. Zeleno krmo imenujemo ono krmo, ki jo svezjo oziroma v sveži obliki pokladamo domačim živalim, travo, deteljo, lucerno itd. Ne pokladajmo pa kuncem take krme, dokler je še premlada, temveč šele takrat, kadar je že v cvetju ali pa vsaj malo pred razcvetjem. Zlasti mlade detelje ni priporočati, ker se je kunec rad preobije, nakar oboli ter pogine.

V posebno slast gre kuncem seveda tudi radič ter razna kuhinjska zelenjad. Čolate pa ne dajamo kuncem, ker prerada povzroča drisko. Pesa, reva in korenje so jim zlasti pozimi dobrodošla hrana, ker so jako sočnate in tečne. Istotako se kunce razveselijo kuhanih krompirjevih olupkov obenem z oparjeno deteljo ali otrobi.

Nega drevja in grmičevja jim gre kaj rado v slast, kakor akacijevo, hrastovo, brezino, smrekino, lipino, bukovno, maklenovo, gabrovo ter leskovina. Skrajno škodljivo pa je uživanje stebel ali listja rastlin: vseh čebulnic na pr. podleska, dalje trobelike, pasje smrti rdečega nasprotnika, krovmečnika, pasje zeli, grenkoslada, kozjega parkelja, vseh vrst zlatice, slednjič tudi krompirjevice ter črešnjih in slivnih listov. Najboljša suha krma je vsekakor seno in detelja, katere ne sme zmanjkati ne poleti ne pozimi, kajti pokladanje suhe krme obenem z zeleno prepreči marsikatero neljube posledice zelene krmljenja. K suhi krmi pristevamo dalje tudi razna žita. Izmed teh je najbolj priljubljena kunčja hrana oves, katerega pa jim ne smemo polagati v prevelikih količinah.

Marsikateri kunčerejec se pogosto krati vprašuje, potrebujejo li kunce tudi vode ali ne? Ne vedo si pa odgovora. Mnogo rejcev trdi sicer, da potrebuje vode samo zajka in sicer dva dni pred skotitvijo in dva dni po njej, medtem ko večina rejcev trdi, da je voda kuncem zelo potrebna oziroma vsaj v toliko potrebna kot drugim domačim živalim ter smatrajo odtegotanje vode za trpinčenje kunccev.

Na podlagi različnih mnenj rejcev se priporoča zlasti manjšim kunčerejem sledeči način krmljenja in napajanja:

Pozimi: Dobrega sena in suhe detelje ne sme v kleti nikoli manjkati. Ne sme se pa pokladati morebiti ugreto, sprhnjeno, zaprašeno ali gnilo seno ali detelja. Po leg tega lahko krmijo kunce s kuhanim krompirjem ali krompirjevim olupki, z otrobi, ovsem, koruzo, toda ne v preveliki količini. Tudi lahko krmijo s kuhinjskimi odpadki ali z gostimi pomijami, toda ne v preveliki množini in ne vedno iste vrste. Kadar pokladajo korenje, repo ali peso, tedaj ni potreba napajati, ker kunce zaradi obilnosti sokov v teh gomoljnicah ne potrebuje vode. Pač pa je tre-

ba napajati pri pokladanju suhe krme. Toda voda za napajanje ne sme biti ledenomrzla, ampak se mora poprej primerno segreti. Posodic za vodo ne smemo puščati v kletki, ker jih kunce navadno prevrnejo, zadostuje tedaj postaviti posodo z vodo samo za kakih pet do deset minut v kletko; živali se lahko tačas napijejo, ako so žejne.

Poleti: Tudi v poletnem času ne smejo biti kunce brez sena. Sicer se ga večkrat niti ne dotaknejo, ker jim je zelena krma bolj všeč, vendar naj imajo vedno dovolj sena na razpolago. Glavna krma ne bo za poletni čas zelenje.

Naša skrb pa bodi, da kuncem nudimo čim večjo izpremembo. Ne smemo dolgo krmiti z zeleno krmo ene vrste. Najbolje je, da se tudi poleti dvakrat na teden poklada samo suha krma. Te dni je treba tudi napajati, ostale dni pa dobijo kunce dovolj vode v zeleni krmi. V vročih dneh je vsekakor dobro dati živalim nekoliko vode, saj v kvar jim itak ne more biti. Kaj dobro je, če zlasti pozimi dodamo vodi nekoliko kravjega ali kozjega mleka. Posebno hvaležne za tak napoj so doječe zajke, katerih mladici postanejo potem veliko krepkejši. Zelena krma naj se vedno poklada le takrat, kadar ni mokra ne od dežja, ne rose ali celo oparjena od slane. Tako zelenje se mora prej osušiti (ne pa posušiti), ker bi se sicer pojavile kaj hitro razne bolezni. Zelo priporočljivo in umestno je negovanje sončnic, katerih liste, mladike in stebila jedo kunce s posebno slastjo in katerih seme ni samo krma za kunce marveč tudi za perutnino ter za pridobivanje semenskega olja.

Slednjič naj omenim še to, da moramo stremeti za tem, da svoje kunce prereditmo kolikor možno po ceni, ker je naš glavni smoter, doseči mnogo okusnega in cenenejšega mesa, točšče ter kožuho. Priporočila se kunčerejem, da vzdržujejo skrajno snago, ne le v kletkah, ampak tudi v vseh prostorih, kjer bivajo kunce.

